5. 8. 2022

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Spoluzpůsobení škody poškozeným

K některým případům, kdy za újmu (spolu)odpovídá sám poškozený

Při vymáhání a určování výše náhrady škody hraje roli, jestliže si poškozený škodu či její část způsobil sám. V souladu s ustanovením § 2918 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů („OZ“, „občanský zákoník“), se totiž povinnost škůdce nahradit škodu poměrně snižuje, vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se následkem okolností, které se přičítají poškozenému. V rozsahu, v jakém se okolnosti přičítané poškozenému podílejí na způsobení škody, není dána příčinná souvislost mezi jednáním škůdce, resp. událostí, za níž škůdce odpovídá, a vznikem škody.[1]

Ustanovení § 2918 OZ je obecným ustanovením, které se vztahuje ke všem typům odpovědnosti škůdce, včetně objektivní odpovědnosti.[2] O spoluúčasti poškozeného je tak možné hovořit i v případech odpovědnosti škůdce za škodu z provozu dopravních prostředků nebo odpovědnosti státu za škodu podle zákona č. 82/1998 Sb. I tehdy, není-li dán na straně škůdce liberační důvod, je možné jeho odpovědnost za škodu poměrně či zcela snížit poukazem na spoluúčast poškozeného.[3]

Poškozenému se přičítají veškeré okolnosti na jeho straně, které jsou příčinou (nebo jednou z příčin) vzniku škody. Mezi okolností, která se přičítá poškozenému, a vznikem škody tedy musí být příčinná souvislost. Aby se mohlo jednat o okolnost, která se přičítá poškozenému, musí soud dospět ke skutkovému závěru, že nebýt této okolnosti, ke škodě by nedošlo (bez její existence by škodný následek nevznikl).[4] Současně musí být taková okolnost příčinou podstatnou.[5] Okolnost, která se přičítá poškozenému, může, ale nemusí mít povahu porušení smluvní či zákonné povinnosti.[6] Není zde podstatná existence ani forma zavinění (úmysl nebo nedbalost). [7] Zavinění poškozeného tedy může i zcela absentovat.[8] Poškozený dokonce nese i následky náhody, která jej postihla (*casum sentit dominus*).[9] Ke spoluúčasti poškozeného na vzniku škody způsobené trestným činem se přihlíží zejména v případech, kdy poškozený svým PPJ trestný čin proti své osobě vyprovokoval, nebo tam, kde pachatel odvracel útok poškozeného, aniž byly splněny podmínky nutné obrany.[10]

Ustanovení o spoluúčasti poškozeného patří k normám s relativně neurčitou hypotézou. Přenechává tak soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Soud při určení výše škody musí vzít v úvahu všechny rozhodné skutečnosti a okolnosti případu, žádnou nepominout. Určení míry spoluúčasti na škodě musí soud pečlivě odůvodnit a jeho úvaha nesmí obsahovat žádný logický rozpor. Konečná úvaha o tom, nakolik se na způsobení škody podílel sám poškozený, a tedy v jakém rozsahu nese škodu sám, odvisí vždy od okolností konkrétního případu po porovnání všech příčin vzniku škody jak na straně škůdce, tak na straně poškozeného. Tuto úvahu pak Nejvyšší soud přezkoumává pouze v případě její zjevné nepřiměřenosti.

Při určení míry spoluúčasti se již přihlíží i k existenci a formě zavinění poškozeného. V případech kombinace nedbalostního spoluzavinění poškozeného a úmyslného zavinění škůdce se však zpravidla dovozuje, že podíl poškozeného na škodě je zásadně natolik zanedbatelný, že k němu není možno přihlédnout.[11] Tak závěr byl učiněn například v případě řešeném u Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 12. března 2015, sp. zn. 25 Cdo 4147/2013. Město Pacov se domáhalo náhrady újmy způsobené

podvodným jednáním svých zaměstnankyň, které za tato jednání byly pravomocně odsouzeny. Soudy nižších stupňů sice připustili, že pokud by město provádělo řádné kontroly, muselo by trestnou činnost žalovaných odhalit dříve a mohlo tak zabránit vzniku natolik vysoké škody. Přihlédly však rovněž k tomu, že proti nedbalostnímu nedostatku kontroly ze strany města stojí promyšlená trestná činnost žalovaných zaměstnankyň, které se obohatily na úkor svého zaměstnavatele, způsobily mu škodu značného rozsahu a peníze takto získané použily výlučně samy pro vlastní potřebu; nebylo by proto správné, aby část peněz, kterou podvodem získaly a utratily, nemusely vracet. Nejvyšší soud tento závěr potvrdil.

Za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. prosince 2013 („**OZ64**"), byl v souvislosti se spoluzpůsobením škody poškozeným (tehdy tzv. zaviněním poškozeného[12]) v judikatuře často aplikován § 415 OZ64, upravující tzv. prevenční povinnost. Některé závěry Nejvyššího soudu právě v souvislostí se širokou aplikací obecné prevenční povinnosti v kombinaci se spoluzpůsobením škody poškozeným vyvolávaly polemiku mezi odbornou veřejností. Zejména se jedná o závěry přijaté na podkladu skutkových okolností cyklistů bez ochranné helmy, kteří se stali obětí protiprávního jednání jiného účastníka provozu. Přestože cyklisté neporušili žádnou povinnost vyplývající z předpisů o provozu na pozemních komunikacích (povinnost nosit helmu byla v rozhodné době předepsána pouze dětem mladším 15 let, od 1. července 2006 pak mladším 18 let), dovodil Nejvyšší soud obecnou povinnost nosit ochranou helmu z prevenční povinnosti podle § 415 OZ64. Nejvyšší soud považoval za nepochybné, že použití ochranné přilby cyklistou v silničním provozu je žádoucím a způsobilým prostředkem odvrácení, či alespoň zmírnění následků škody na zdraví v případě dopravní nehody. Nepoužití ochranné helmy cyklistou starším 15 let (od 1. července 2006 pak 18 let) pak představuje porušením prevenční povinnosti podle § 415 OZ64 a může v rozsahu, v němž se podílelo na vzniku (zvětšení) škody utrpěné cyklistou při dopravní nehodě, zakládat jeho spoluúčast na vzniku škody.[13]

Ke konkrétním případům v dosavadní judikatuře

Cyklisté, kteří si měli nasadit ochrannou helmu

V rozsudku ze dne 20. ledna 2010, sp. zn. 25 Cdo 2258/2008, řešil Nejvyšší soud ČR případ cyklisty sraženého řidičem osobního automobilu. V předcházejícím trestním řízení byl jednoznačným iniciátorem nehody určen řidič osobního automobilu, který při odbočování nedal cyklistovi přednost a narazil do něj. Cyklista žádnou povinnost podle předpisů o provozu na pozemních komunikacích neporušil. Cyklista sice neměl helmu, ale v rozhodné době žádný právní předpis pro dospělého cyklistu povinnost používat ochrannou helmu nestanovil. Obvodní soud pro Prahu 1 žalobnímu nároku cyklisty vyhověl v plném rozsahu. Uvedl, že náhradu nelze snížit z důvodu spoluzavinění žalobce podle § 441 OZ64, jelikož z jeho strany nedošlo k porušení právního předpisu a počínal si tak, jak považoval za dostačující při svých zkušenostech s jízdou na kole. Městský soud v Praze jako soud odvolací však přesto dovodil míru spoluúčasti cyklisty na škodě, která mu vznikla, a to ve výši 10 %. Cyklista totiž podle něj musel na základě svých dlouhodobých zkušeností vědět, že použitím ochranné cyklistické helmy lze předejít vážným následkům v případě dopravní nehody. Nepoužil-li cyklistickou helmu, jde to k jeho tíži. Nejvyšší soud ČR závěr Městského soudu potvrdil. Dokonce v odůvodnění svého rozhodnutí obecně uzavřel, že nepoužití ochranné přilby dospělým cyklistou je porušením prevenční povinnosti podle § 415 OZ64, které může odůvodnit aplikaci § 441 OZ64 o spoluzavinění poškozeného.

V daném případě stojí dle mého názoru za pozastavení rovněž způsob posouzení míry spoluzavinění cyklisty postupem podle § 136 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů („**OSŘ**"), tedy podle úvahy soudu. Není tak zřejmé, zda se soud vůbec zabýval tím, jestli v konkrétním případě mohlo použití cyklistické helmy odvrátit konkrétní újmu cyklisty, tedy zda mezi nepoužitím helmy a vznikem újmy na straně cyklisty v daném rozsahu existuje příčinná souvislost.

Použití ustanovení § 136 OSŘ pak Nejvyšší soud v dalších svých rozhodnutí v souvislosti se spoluzaviněním poškozeného zcela vylučuje, a to s poukazem na skutečnost, že toto ustanovení je možné použít jen ve vztahu k výši nároku, nikoli však k jeho základu, který musí být prokázán vždy. U spoluzavinění poškozeného však dochází k posouzení existence příčinné souvislosti. Jedná se tak o posouzení jednoho ze základních předpokladů odpovědnosti za škodu, tedy o právní posouzení základu nároku, nikoli pouze jeho výše. Použití § 136 OSŘ je zde proto nepřípustné.[14] Z výše uvedeného pak mimo jiné vyplývá i závěr, že o rozsahu spoluzavinění poškozeného jakožto základu nároku je třeba rozhodnout již v rámci mezitímního rozsudku.[15]

V druhém rozhodnutí (rozsudek ze dne 27. června 2012, sp. zn. 25 Cdo 2974/2011) se Nejvyšší soud zabýval dopravní nehodou, při níž řidič osobního automobilu poté, co s vozem zastavil u pravého okraje silnice, otevřel levé přední dveře svého vozidla, a to zrovna ve chvíli, kdy jej objížděla cyklistka. Došlo ke střetu, kdy se hrana předních dveří vozidla zachytila o rám jízdního kola. Cyklistka spadla a utrpěla vážná zranění, jejichž následkem zemřela. Cyklistka opět neměla helmu, přičemž žádný právní předpis o provozu na pozemních komunikacích pro ni povinnost nosit helmu výslovně nestanovil. Okresní soud v Jindřichově Hradci přiznal pozůstalým jejich nároky v plné výši, neboť neshledal na straně cyklistky porušení žádného právního předpisu. Krajský soud v Českých Budějovicích jako soud odvolací však spoluúčast cyklistky dovodil, a to dokonce ve výši 80 %. Vyšel přitom ze znaleckého posudku, dle něhož „80 % cyklistů, kteří utrpěli smrtelné zranění hlavy a neměli při jízdě přilbu, by přežilo, pokud by tuto přilbu měli“. Podle závěrů znalců by smrtelné zranění neutrpěla ani zemřelá cyklistka, pokud by použila cyklistikou helmu. Nanejvýš by utrpěla otřes mozku. Nejvyšší soud ČR dovolání pozůstalých zamítl. Přestože prvotní příčinou nehody bylo otevření dveří řidičem osobního automobilu, uzavírá, že porušení prevenční povinnosti cyklistkou mělo za následek její smrtelné zranění. Okolnosti mající původ v provozu motorového vozidla, které jdou k tíži řidiče, dle něj nevedly bezprostředně a nevyhnutelně ke smrtelnému následku. Posouzení míry spoluzavinění ve výši 80 % proto Nejvyšší soud nepovažoval za zjevně nepřiměřené.

Oba výše zmíněné judikáty byly ze strany odborné veřejnosti zkoumány a podrobovány kritice zejména ve srovnání s německou nebo rakouskou judikaturou[16] a i s vlastní rozhodovací praxí Nejvyššího soudu. Rozpor byl spatřován mimo jiné ve srovnání s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu ke spoluúčasti spolujezdce, který dobrovolně podstoupí jízdu s řidičem, který je pod vlivem návykových látek. Dle této judikatury poškozený tím, že vědomě podstupuje jízdu vozidlem, které řídí osoba, o níž ví, že její řidičské schopnosti jsou výrazně ovlivněny požitím alkoholu, podstatně přispívá ke vzniku škodlivého následku, přičemž podíl poškozeného na vzniklé škodě se může blížit až jedné polovině. V obdobných případech tedy míra spoluzavinění poškozeného zpravidla nepřekračuje 50 %.[17] Kromě porušení prevenční povinnosti na straně spolujezdce, který se dobrovolně vydal na cestu se zpravidla opilým řidičem, jsou tyto případy obvykle spojeny i s dalším porušením právních předpisů na straně spolujezdce, typicky nepoužití bezpečnostních pásů.

Spolujezdci, kteří raději neměli do vozidla nasedat, a když už, tak se měli alespoň připoutat

V rozsudku ze dne 24. února 2011, sp. zn. 25 Cdo 91/2010, řešil Nejvyšší soud ČR nároky spolujezdce spojené s vážnou škodou na zdraví utrpěnou v důsledku dopravní nehody způsobené řidičem osobního automobilu, který jel v obci rychlostí okolo 100 km/h, a to pod vlivem alkoholu (3,26 promile). Okresní soud v Nymburce přiznal spolujezdci nárok ve výši 30 % (70% spoluúčast). Přihlédl zejména k tomu, že spolujezdec nebyl připoután, nastoupil do vozu dobrovolně s vědomím, že řidič požíval před jízdou po delší dobu alkoholické nápoje, a v jízdě pokračoval i poté, co měl příležitost z vozidla vystoupit a v riskantní jízdě nepokračovat. Krajský soud v Praze jako soud odvolací rozhodnutí soudu prvního stupně změnil a přiznal žalujícímu spolujezdci nárok v rozsahu 50 %. Zdůraznil přitom, že základní příčinou, která se podílela na škodlivém následku, byl způsob jízdy žalovaným. Při zohlednění okolností na straně poškozeného spolujezdce (nepoužití bezpečnostního pásu, vědomé absolvování jízdy s opilým řidičem, nevyužití možnosti nepokračovat v jízdě) uzavřel,

že řidič i spolujezdec se na újmě utrpěné spolujezdcem podíleli rovnou měrou. Nejvyšší soud závěry odvolacího soudu potvrdil. I když zásadní podcenění nebezpečnosti situace spolujezdcem a nepoužití bezpečnostních pásů se rovněž přímo a významně podílelo na to, že spolujezdec utrpěl závažná poranění, Nejvyšší soud souhlasil se závěrem, že rozhodující příčinou bylo neodpovědné počínání a hrubé porušení právních povinností řidičem vozu, který řídil osobní automobil ve stavu těžké opilosti, jel v noci nepovolenou a nepřiměřenou rychlostí a svým jednáním naplnil skutkovou podstatu dvou trestných činů. Odvolací soud pak nepochybil, když zvýšil rozsah opodstatněnosti nároku spolujezdce z 30 % na 50 %.

Další judikaturu k spoluúčasti spolujezdce lze mít pak většinou za více či méně konzistentní v tom, že rozsah spoluúčasti spolujezdce za vědomou spolujízdu s řidičem pod vlivem alkoholu či jiné návykové látky se pohybuje okolo 30-50 %. Tak například:

- V rozsudku ze dne 29. ledna 2014, sp. zn. 25 Cdo 3171/2013, Nejvyšší soud dospěl k závěru, že 20-30% spoluúčast spolujezdce v případě vědomí o podnapilosti řidiče je nepřiměřeně nízká, zejména spočívá-li kumulativně jak ve vědomí o požití alkoholu řidičem, tak i v nepoužití v bezpečnostního pásu. Rozhodnutí Městského soudu v Praze, který rozhodl o 25% podílu poškozeného spolujezdce na vzniku škody, proto zrušil a s odkazem na požadavek jednotného posuzování srovnatelných případů vyplývající z ústavně chráněné rovnosti před zákonem a právní jistoty vrátil zpět soudu prvního stupně k dalšímu řízení.
- V rozsudku ze dne 27. března 2014, sp. zn. 25 Cdo 4199/2013, se Nejvyšší soud zabýval případem nároku pozůstalých po zemřelých spolujezdcích, kteří nasedli do auta k řidiči po vlivem alkoholu, pervitinu, marihuany a extáze. Městský soud v Praze dovodil 80% spoluúčast poškozených s tím, že 50 % představuje vědomé absolvování jízdy s nezpůsobilým řidičem a 30 % nepřipoutání bezpečnostními pásy a překročení počtu povolených přepravovaných osob ve vozidle. Nejvyšší soud v obecné rovině připustil obdobné zvýšení rozsahu spoluúčasti, nicméně v konkrétním případě nebylo prokázáno, že nepřipoutání či nadměrný počet cestujících se podílel na vzniku újmy. Ze znaleckého posudku provedeného v řízení vyplývalo, že pro výraznou deformaci karoserie vozidla nemělo nepřipoutání nebo počet cestujících ve vozidle vliv na rozsah zranění poškozených spolucestujících. Protože nebyla zkoumána příčinná souvislost mezi těmito okolnostmi jdoucími k tíži spolucestujících a vznikem újmy, Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc jim vrátil k dalšímu řízení.

Nepřipoutaný řidič nebo spolujezdec

Nejvyšší soud se vyjadřoval i k spoluúčasti osoby spočívající toliko v nepřipoutání se ve vozidle bezpečnostními pásy. V usnesení ze dne 28. května 2020, sp. zn. 25 Cdo 130/2019, řešil případ spolujezdce, který cestoval na místě za řidičem. Protože nebyl připoután, při nehodě byl vymrštěn z vozidla a utrpěl mnohačetná poranění. Ze znaleckého posudku vyplynulo, že kdyby byl připoután bezpečnostním pásem, nemuselo k vážnějším zraněním dojít. Zvláštností případu bylo, že spolujezdec před nehodou podstoupil operaci – zpevnění levé klíční kosti kovovými dlahami a z toho důvodu mu bylo doporučeno nepoužívat bezpečnostní pásy ve vozidle na místě řidiče a za ním. Soudy nižších stupňů však přesto dovodili míru spoluúčasti v rozsahu 20 %. Spolujezdci totiž nic nebránilo sednout si ve vozidle doprava (na místo spolujezdce vpředu nebo vpravo vzadu) a použít zde bezpečnostní pás. Krajský soud v Hradci Králové pak uvedl, že za situace, kdy právě nepřipoutání vedlo při havárii k úrazu nebo ke zhoršení jeho důsledků, je míra spoluúčasti v rozsahu 20 % spíše benevolentní. Nejvyšší soud dovolání pojišťovny odmítl s tím, že úvaha Krajského soudu v Hradci Králové není zjevně nepřiměřená.

Obdobně se zabýval otázkou nepoužití bezpečnostních pásů v usnesení ze dne 25. dubna 2019, sp.

zn. 25 Cdo 1022/2019. V ní řešil nároky zraněné řidičky, která byla účastnicí dopravní nehody zaviněné řidičem protijedoucího vozidla. Ač řidička nehodu nezavinila, nebyla v době nehody připoutána bezpečnostními pásy. V důsledku nepoužití bezpečnostních pásů utrpěla zranění podstatně vážnějšího charakteru, než jaká by utrpěla při řádném splnění svých povinností. Ze znaleckého posudku bylo dokonce prokázáno, že při řádném připoutání by trvalé následky na zdraví žalobkyně vůbec nenastaly. Soudy nižších stupňů proto dovodily 50% spoluúčast řidičky a Nejvyšší soud jejich závěry potvrdil a připomněl, že podle ustálené judikatury není rozsah spoluúčasti poškozeného odvislý pouze od počtu okolností, jež mu lze přičítat, ale i od toho, jak významným způsobem se každá z nich podílela na vzniku škody a její výši. Není tedy vyloučeno, aby existence byť i jediné okolnosti přičitatelné poškozenému odůvodnila závěr o jeho spoluzavinění v míře srovnatelné s účastí primárního škůdce, podílela-li se na vzniku a celkové výši škody stěžejním způsobem.

Muž v opilosti klečící uprostřed jízdního pruhu zemřel v důsledku srážky s jedoucím automobilem

V rozhodnutí ze dne 26. ledna 2022, sp. zn. 25 Cdo 3661/2020 se Nejvyšší soud zabýval případem, v němž řidič automobilu přehlédl uprostřed jízdního pruhu klečícího opilého muže a srazil jej. Poškozený muž srážku nepřežil. Odvolací soud dovodil míru účasti poškozeného na vzniklé újmě ve výši 60 % a řidiče ve výši 40 %. Nejvyšší soud pak úvahu odvolacího soudu neshledal zjevně nepřiměřenou a dovolání zamítl. Soudy při stanovení výše spoluúčasti zemřelého poškozeného vzali v úvahu to, že to byl právě sám opilý muž, kdo vytvořil prvotní předpoklad pro možnost vzniku újmu, když bez reflexních prvků v silně podnapilém stavu klečel v jízdním pruhu. Na samotné srážce se však nijak aktivně nepodílel. U řidiče automobilu pak považovaly soudy za relevantní, že ten navzdory tomu, že zaznamenal nějakou překážku na vozovce, nijak nereagoval a nezpomalil, ačkoli tak učinit měl. Navíc v důsledku sklopení světlometů do nejnižší polohy v rozporu s technickou kontrolou vozidla přivodil minimální dosvit vozidla a tím si omezil dohledovou vzdálenost.

Kupující uzavřela kupní smlouvu s domnělým vlastníkem bytu

V rozsudku ze dne 31. ledna 2018, sp. zn. 25 Cdo 612/2017, se Nejvyšší soud zabýval případem způsobením škody notářkou, která neodhalila falzifikát a ověřila podpis domnělého vlastníka na kupní smlouvě na základě padělaného občanského průkazu. Falzifikát občanského průkazu byl velmi zdařilý, obsahoval však nepřesnost v označení orgánu, který doklad vydal – namísto „Úřadu městské části Praha 10“ bylo uvedeno „Magistrát města Praha“, přičemž takový úřad ani neexistuje. Domnělý prodávající byl pravomocně uznán vinným mimo jiné ze spáchání trestného činu podvodu a podvedená kupující se jako žalobkyně domáhala náhrady škody po notářce.

Městský soud v Praze dovodil odpovědnost notářky za způsobenou škodu toliko z 50 %. Dospěl totiž k závěru, že z 50 % si vznik škody způsobila sama poškozená kupující. Kupující byla advokátka a sama v řízení tvrdila, že prodávající s prodejem bytu spěchal, nesouhlasil s advokátní či notářskou úschovou peněz, a dokonce by při požadavku na složení peněz do úschovy smlouvu vůbec neuzavřel. Přitom soud považuje za všeobecně známé, že při koupi nemovitosti se kupní cena zásadně skládá do notářské či advokátní úschovy a k jejímu vyplacení prodávajícímu dochází až po provedení vkladu do KN. Nejvyšší soud ČR rozhodnutí Městského soudu potvrdil. Souhlasil s jeho závěrem, že kupující jako advokátka si měla být vědoma rizik a nestandardního chování prodávajícího, přičemž míru její neobezřetnosti považuje za srovnatelnou s opomenutím žalované notářky při kontrole identity domnělého prodávajícího.

Nový přístup

V současné době lze zaznamenat odklon od dovozování spoluúčasti poškozeného poukazem na širokou obecnou prevenční povinnost, a to i ve vztahu k OZ64. Text § 2900 OZ upravující prevenční

povinnost se navíc váže k újmě na svobodě, životu, zdraví nebo vlastnictví jiného, nikoli sebe sama. Co do okolností jdoucí k tíži poškozeného bývá akcentováno ustanovení § 4 odst. 1 OZ, podle něhož se má za to, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka a schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a že to každý od ní může v právním styku důvodně očekávat. Za relevantní je považováno hledisko, zda poškozený pečoval o své vlastní záležitosti tak, jak by na jeho místě učinila jiná rozumná osoba, tj. zda dodržel standard běžné péče a opatrnosti, který lze rozumně požadovat.[18]

Tento nový přístup lze spatřovat například v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. listopadu 2018, sp. zn. 25 Cdo 3156/2017. V uvedeném případě uzavřel prodejce automobilu smlouvu o smlouvě budoucí s budoucím kupujícím s tím, že vůz měl být prodán za necelé 2 miliony korun. Ve smlouvě o smlouvě budoucí bylo sjednáno, že k zániku smlouvy dojde v případě zničení či poškození automobilu, např. havárie. V mezidobí od uzavření smlouvy o smlouvě budoucí prodejce nakládal s vozem jako s tzv. předváděcím vozidlem. Při jedné z cest na předváděcí akci došlo k dopravní nehodě, kdy viník dopravní nehody přejel se svým vozem do protisměru a čelně se střetl s předváděcím vozidlem. Pojistitel viníka havárie uhradil poškozenému prodejci částku odpovídající nákladům opravy vozidla, odtahu a znehodnocení oproti stavu před opravou, a to ve výši cca 800 tisíc korun. Rozdíl, mezi cenou z nerealizovaného prodeje (2 miliony korun), a cenou, za kterou prodejce automobil nakonec prodal jinému zájemci (1,4 milionu korun), však nepovažoval za prokázaný ušlý zisk. Prodejce proto žaloval viníka nehody o doplacení rozdílu a Městský soud v Brně mu zcela vyhověl. Krajský soud v Brně jako soud odvolací nicméně jeho rozhodnutí změnil tak, že žalobu zcela zamítl. Dovodil, že s ohledem na uzavřenou smlouvu o smlouvě budoucí se měl prodejce v rámci obecné prevenční povinnosti zcela zdržet jakýchkoli jednání, které by mohly vést ke zničení nebo poškození automobilu, mimo jiné i jeho provozu na pozemních komunikacích. Nejvyšší soud se závěrem Městského soudu v Brně neztotožnil. Zdůraznil, že počínání prodejce automobilu bylo zcela obvyklé a odpovídá běžnému způsobu nakládání s vlastnictvím i s rozumnými požadavky na dostatečnou obezřetnost a předvídavost každé osoby ve společenském životě. I vlastník, která hodlá prodat svoji věc, nemůže být omezen v jejím obvyklém užívání v době před převodem, neexistují-li nějaké zvláštní okolnosti, které by takový postup odůvodňovaly. Takový požadavek by vedl (mohl vést) k nepřiměřenému do zásahu do vlastnického práva v rozporu s čl. 11 Listiny základních práv a svobod, konkrétně do práva věc užívat (*ius utendi*).

Obdobně lze odkázat na případ řešený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2018, sp. zn. 25 Cdo 1214/2018. Manžel koupil své manželce jako dárek u cestovní kanceláře společný zájezd – okružní plavbu „Krásy Karibiku a Střední Ameriky“ s nástupem na loď v Miami, kam měli být z Prahy letecky přepraveni. Manželé však neměli víza pro vstup na území USA a manželka dokonce neměla ani cestovní pas, který by byl platný aspoň šest měsíců po návratu. Na přestupním letišti ve Frankfurtu nad Mohanem proto nezískala povolení pro vstup do USA a oba manželé se tak vrátili zpět domů. Manželé žalovali cestovní kancelář o vrácení ceny zájezdu s poukazem na to, že je o nezbytných požadavcích vstupu do USA informovala pozdě. Cestovní kancelář skutečně porušila své povinnosti a o vízových a pasových požadavcích informovala manžele v kratší než zákonné lhůtě. Soudy nižších stupňů proto uplatněnému nároku manželů zcela vyhověly. Nejvyšší soud však otevřel otázku, zda manželé dodrželi standard běžné péče a opatrnosti, který lze rozumně požadovat, tedy zda není dána jejich spoluúčast na vzniklé škodě. Podle Nejvyššího soudu patří ke všeobecně známým skutečnostem, že do řady zemí je třeba mít vstupní vízum, případně že jsou kladeny určité požadavky na platnost cestovního pasu. Konkrétně pak informace o vstupu do USA jsou relativně dostupné a víceméně všeobecně známé. Nejvyšší soud pak výslovně odkázal na filozofii § 4 odst. 1 OZ, a to i navzdory tomu, že případ byl řešen v režimu OZ64. Ač porušení povinností ze strany cestovní kanceláře považoval za stěžejní a převažující příčinu vzniku škody, skutečnost, že manželka vycestovala bez cestovního pasu, který by byl platný aspoň šest měsíců po návratu (což znemožnilo získání povolení pro vstup do USA), je okolností, která se v určité míře rovněž podílela na vzniku

škody. Nejvyšší soud proto rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a vrátil věc k dalšímu řízení, v němž se mají soud zabýval spoluúčastí manželky na vzniklé škodě.

Závěr

Zákon zamezuje poškozenému domáhat se náhrady újmy nebo její příslušné části, pokud se na jejím vzniku podílely příčiny na jeho straně. V rozsahu, v jakém si poškozený „může“ za škodu sám, není dána příčinná souvislost mezi jednáním jiného škůdce a vznikem škody. V minulosti bylo v souvislosti se spoluúčastí poškozeného často uplatňováno pravidlo § 415 OZ64 upravující tzv. prevenční povinnost. Tato povinnost byla ze strany Nejvyššího soudu vykládána velice široce, což se stalo častým předmětem kritiky ze strany odborné veřejnosti. Aktuálně lze v judikatuře zaznamenat odklon od důrazu na široce postavenou prevenční povinnost a v souladu s filozofií § 4 odst. 1 OZ bývá akcentován standard běžné péče a opatrnosti, který lze rozumně požadovat. Tento princip se postupně prosazuje i ve vztahu k poměrům řídícím se OZ64. Toto řešení lze i s ohledem na některá diskutabilní rozhodnutí učiněná na pozadí § 415 OZ64 přivítat, a to i přesto, že je s ním spojeno mnoho i teoreticky prozatím nedořešených otázek.

Bastlová Michaela

GLATZOVA & Co.

GLATZOVA & Co., s.r.o.

Betlémský palác
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440
e-mail: office@glatzova.com

---

[1] Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 2011, sp. zn. 28 Cdo 4921/2008, a jeho rozsudek ze dne 24. června 2020, sp. zn. 23 Cdo 202/2020.
[2] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. června 2020, sp. zn. 23 Cdo 202/2020, a jeho usnesení ze dne 26. ledna 2022, sp. zn. 25 Cdo 3661/2020.
[3] Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. listopadu 2018, sp. zn. 25 Cdo 2320/2018.
[4] Tzv. teorie sine qua non. V judikatuře viz např. rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. března 2014, sp. zn. 25 Cdo 4199/2013, a ze dne 28. července 2015, sp. zn. 25 Cdo 2659/2013.
[5] Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. ledna 2018, sp. zn. 25 Cdo 612/2017, a ze dne 29. listopadu 2018, sp. zn. 25 Cdo 2320/2018, a rovněž výslovné znění ustanovení § 2918 OZ, věta druhá: Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.
[6] Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. července 2015, sp. zn. 25 Cdo 2659/2013, ze dne 31. ledna 2018, sp. zn. 25 Cdo 612/2017, ze dne 25. července 2018, sp. zn. 25 Cdo 1214/2018, nebo ze dne 24. června 2020, sp. zn. 23 Cdo 202/2020.
[7] Případné zavinění však může mít vliv na určení rozsahu spoluúčasti poškozeného. Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 21. ledna 2020, sp. zn. 25 Cdo 2216/2019, ze dne 21. ledna 2020,

sp. zn. 25 Cdo 2216/2019, a ze dne 24. června 2020, sp. zn. 23 Cdo 202/2020
[8] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. ledna 2020, sp. zn. 25 Cdo 2216/2019.
[9] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. ledna 2018, sp. zn. 25 Cdo 612/2017, a ze dne 24. července 2020, sp. zn. 23 Cdo 202/2020.
[10] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. září 2004, sp. zn. 25 Cdo 357/2004, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 67/2005, a dále jeho rozsudky ze dne 28. července 2015, sp. zn. 25 Cdo 2659/2013, nebo ze dne 21. ledna 2020, sp. zn. 25 Cdo 2216/2019, nebo jeho usnesení ze dne 12. března 2015, sp. zn. 25 Cdo 4147/2013.
[11] Viz věta druhá § 2918 OZ. Shodně rovněž rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. července 2015, sp. zn. 25 Cdo 2659/2013.
[12] Přestože pojem „zavinění poškozeného“ mohl nasvědčovat tomu, že se ustanovení použije pouze v případech subjektivní odpovědnosti vázané na zavinění, dospěla judikatura přes určitá počáteční tápání k závěru, že se jedná o spoluzpůsobení škody, jež působí jako příčina na straně poškozeného vylučující zcela nebo v určitém rozsahu příčinnou souvislost ve vztahu k protiprávnímu jednání škůdce nebo kvalifikované události, jež mu jde k tíži. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. července 2018, sp. zn. 25 Cdo 1214/2018: „Tzv. spoluzavinění poškozeného ve smyslu citovaného ustanovení (terminologicky spíše přesněji spoluzpůsobení si škody poškozeným – srov. též výstižnější dikci ustanovení § 2918 o. z., účinného od 1. 1. 2014) znamená, že jednání (opomenutí) poškozeného bylo buď hlavní a bezprostřední příčinou vzniku jeho škody nebo bylo jednou z příčin jejího vzniku. Škoda totiž nemusí být pouze výsledkem jednání škůdce, nýbrž i samotného poškozeného.“
[13] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. ledna 2010, sp. zn. 25 Cdo 2258/2008.
[14] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. ledna 2016, sp. zn. 30 Cdo 714/2014.
[15] Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. března 2015, sp. zn. 25 Cdo 37/2015, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 66/2015.
[16] Srov. zejména ČECH, Petr. Dospělý cyklista bez přilby si za smrt může (skoro) sám. Právní rádce. 2012, č. 8, s. 63 a násl.; ČECH, Petr, FLÍDR, Jan. Znovu ke spoluzavinění cyklisty bez helmy. Rekodifikace & praxe. 2014, č. 11, s. 28 a násl.
[17] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. února 2011, sp. zn. 25 Cdo 91/2010, ze dne 29. ledna 2014, sp. zn. 25 Cdo 3171/2013,
[18] K tomu srov. ČECH, Petr in EICHLEROVÁ, Kateřina a kol. (eds.) Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek II. Pocta Ireně Pelikánové. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, kap. 13.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo
- DEAL MONITOR
- DEAL MONITOR
- DEAL MONITOR
- Fotbaloví agenti vs. FIFA ve světle stanoviska generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie
- Lichevní smlouva ve světle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2025, sp. zn. 28 Cdo 2378/2024
- DEAL MONITOR
- Reakce na článek: Komentář – smutná realita výmazů exekutorského zástavního práva z

katastru nemovitostí
- Povinnost zajištění gramotnosti dle AI Aktu a její naplňování v praxi
- DEAL MONITOR
- Blíží se konference Next Gen Law Forum 2025